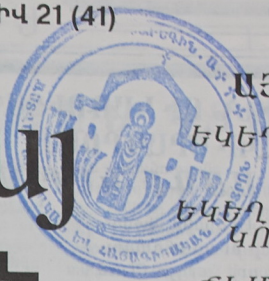

Բրիտանոնեայ ԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՅՍ ՀԱՄԱՐՈՒՄ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ
ԼՐԱՏՈՒ

ԵԿԵՂԵՑԱՇԽՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԿՈՏԱՅՔԻ ԹԵՄՈՒՄ

ՃԵՄԱՐԱՆԻ ԱՌՕՐՅԱՆ

ՏՈՆԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՐՔ ՍՐՔՈՅ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏԻ
ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍ

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՐ Ա. ԷՋՄԱՆՆԻ ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄԵԿՈՒԹԱՅԻՆ, ԼՐԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԹՈՒՐԲԻՈ ՀԱՅՈՅ 84-ՐԴ ՊԱՏՐԻԱՐԻ ԳԱՀԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 21-ԻՆ

Նոյեմբերի 21-ին՝ շաբաթ, Գումգաբուի Ս. Աստվածածին Մայր եկեղեցում երեկոյան ժամերգությունից հետո տեղի կունենա Կ. Պոլսի հայոց 84-րդ պատրիարք՝ գերշ. Ս. Մեսրոպ արքեպս. Մուրաֆյանի գահակալության արարողությունը:

Կիրակի՝ նոյեմբերի 22-ին Մայր եկեղեցում կմատուցվի առաջին պատրիարքական Ս. Պատարագը:

Ն. Ս. Օ. Ս. Տ. Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի կարգադրությամբ՝ հանուն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսության՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից պատրիարքական գահակալությանը կմասնակցեն Մայր Աթոռի դիվանապետ գերշ. Ս. Ներսես արք. Պոգո-

պալյանը, Գուգարաց թեմի առաջնորդ գերշ. Ս. Մեսրոպ Սեդրազիզ, հոգշ. Ս. Արշակ Բ. Սամուելյանը և Հայաստանի Հանրապետության կրոնի գործերի պետական խորհրդի նախագահ Լազար Սուլյանը:

Մայր Աթոռի պատվիրակությունը նորընտիր պատրիարքին կփոխանցի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի եղբայրական սիրտ և ողջույնի կոնգալը, որը կըմբերվի գավազանի տվյալությամբ ժամանակ:

Գահակալության արարողությանը կմասնակցեն նաև Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու նվիրապետական արքեպիսկոպոսի պատվիրակությունները, թեմակալ առաջնորդները:

Արարողությանը ներկա կգտնվեն ներկայացուցիչներ Ատորի և Ղպտի Ուղղափառ Եկեղեցիներից՝ շուրջ 30 հոգեւորական արտասահմանի տարբեր երկրներից:

Թուրքիոյ 84-րդ պատրիարքի գահակալության արարողությունը կազմակերպվում է համախմբի կողմից, որի նախագահն է գերշ. Ս. Շահան արք. Սվադյանը, փոխնախագահը՝ կրոնի խորհրդի ատենապետ հոգշ. Ս. Արամ վրդ. Արեշյանը: Հանձնախմբի կազմում են նաև Փիլո Աբանը (ատենապետ), Սեդրակ Թուրքաթը (փոխատենապետ) և Ստամբուլում Հայոց Եկեղեցու համայնքը ներկայացնող 15 հայտնի դեմք:

ՄԱՍԼԱ ԴԻՎԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՐ

ՔԱՐՈՉՉԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 28-Ը

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ
ԳԱՍՏԻԱՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՕՐ

Արդեն չորրորդ տարին է, ինչ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Ս. Տ. Գարեգին Առաջինի հաստատած ավանդույթով՝ Ս. Թաւրաթի Երկրորդի տոնի օրը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում ԲԳԶԿ-ի կողմից կազմակերպվում են հանդիսություններ՝ նվիրված քրիստոնեական դաստիարակության և բարոյական ծախմանը, որի համար այն կոչվում է նաև Քրիստոնեական դաստիարակության օր: Միջոցառման նպատակն է Հայաստանի կրոն դասավանդող ուսուցիչներին հարողել Սուրբ Էջմիածնի հոգեւոր պատգամը, զորացնել նրանց հավատն առ Աստուծոյ և քաջալերել նրանց կատարած եկեղեցական և ազգագոյտ աշխատանքը:

Այս տարի եւս Վեհափառ Հայրապետի օրհնությանը ծրագրված է միջոցառումների շարք, որին մասնակցելու են Հայաստանի տարբեր շրջաններից և Արցախից եկող կրոն դասավանդող շուրջ 600 ուսուցիչ: Մայր

Աթոռ ժամանելով՝ նրանք առավելապես Մայր տաճարում կմասնակցեն Սուրբ Պատարագին (պատարագիչ՝ Ս. Արշակ արքեպսկապետ) և կատանան հարողություն: Այնուհետև նրանք կփոխանցվեն Գեորգյան հոգեւոր ճեմարանում, ուր կդիտեն «Մոմիկ» միության կազմակերպած քրիստոնեական արվեստի ցուցահանդեսը, կունկնդրեն ճեմարանի երգչախմբի կատարումները: Այնուհետև հանդիսությունը կշարունակվի Վաղարշապատի մշակույթի պալատում նախագահությամբ Երեւանի համալսարանի աստվածաբանական ֆակուլտետի դեկան Ս. Շահին արքեպս. Ամենայնի կատարողությամբ: Այսուհետև կունկնդրեն Ս. Վաղգին վարդապետ Սիրիպիանյանի պատգամը, Կոտայքի թեմի առաջնորդ Ս. Առաքել արք. Զարմայանի դասախոսությունը և ակնամետեր կաթոնան ԲԳԶԿ-ի մշակույթի բաժնի պատրաստած կրոնարար գեղարվեստական հայտագրի:

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԳԱՆՁԵՐԸ ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅՈՒՄ

Շուտով նոյեմբերի 11-ին, Ֆինլանդիայի մայրաքաղաք Հելսինկիի «Արս դիզայն» թանգարանում կբացվի «Հայ եկեղեցու գանձերը» ցուցահանդեսը, որը կգործի մինչև 1999 թվականի հունվարի 24-ը: Այս Քրիստոնեությունը Հայաստանում դեռևս կրոն հռչակված 1700-ամյակի առթիվ Մոսկվայում և Աթենքում կազմակերպված ցուցահանդեսներից հետո երրորդ ցուցահանդեսն է, որ աշխարհին ներկայացնում է Հայ եկեղեցու գանձերը: Իսկ դրանց հանգրվանը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինն է՝ աշխարհասփյուռ հայությանը նվիրված սրբավայրն ու ուխտատեղի:

Այս գանձերը սրբազան անոթներ են, ծիսական և բարեխառնական առարկաներ, որոնք վկայում են հայ մարդու աստվածադասության ու հավատի մասին, որն այս կերպ արտահայտվում է արվեստի ու ծավալների հրաշագործ կարողությամբ:

Ցուցահանդեսի կազմակերպումն աշխարհաբանական աշխատանքներն ընթացել են Ամենայն Հայոց Գարեգին Առաջին կաթողիկոսի անմիջական հովանավորությամբ ու հովանավորության ներքին: Կազմակերպիչները

հուսով են, որ այս ցուցահանդեսը հրաշալի մի առիթ է ոչ միայն ֆին, այլ նաև Սկանդինավյան թերակղզու և Եվրոպական միության երկրների ժողովուրդների համար առավել լավ ճանաչելու հայոց հավատը, հայ ժողովրդի արաջագործ համայնքն ու արարող միջոցները:

Իսկ այդ երկրներում են աշխարհի սարքեր ծայրերում բնակվող հայերի համար այն մեծ իրադարձություն է, որի շնորհիվ նրանք հաղորդակից կդառնան իրենց արմատներին, առավել ամուր կկապվեն իրենց հավատի ակունքներին:

Հայ եկեղեցու գանձերի այս ցուցահանդեսը հովանավորում է Ֆինլանդիայի մայրաքաղաքում Մայր Աթոռի քանդակարարությանը, որի ներկայացուցիչների անմիջական օգնությամբ կազմակերպվեց ցուցահանդեսի անվանա առաքումը Ֆինլանդիա:

Ցուցահանդեսի բացման արարողությանը մասնակցելու համար նոյեմբերի 10-ին հայկական դասվիրակության կազմում Ֆինլանդիա կենցնեն 1700-ամյակի գրասենյակի վարիչ-հարկար Մեսրոպ արք. Շախնը:

Հայ եկեղեցու Ուկրաինայի թեմի առաջնորդ Նաթան եպս. Դովհաննիսյանը, Մայր Աթոռի քանդակարարության ճեմարանի ղեկավար Սերգեյ արք. Խաչատրյանը, կրոն գործերի պետական խորհրդի նախագահ Մր. Լազար Սուլյանը, ՀՀ կառավարության առընթեր ծավալների խորհրդի նախագահ Մր. Արմեն Սրբաջյանը, ՀՀ կառավարության սոցիալական հարցերի վարչության ղեկավար Մր. Կարեն Զարգարյանը:

ՄԱՍԼԱ ԴԻՎԱՆ 1700-ԱՄԿԱԿԻ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

Նոյեմբերի 11-ին համալսարանի աստվածաբանական ֆակուլտետում տեղի ունեցավ հանդիպում հոգեւորականության և կրթության ու գիտության նախարարության ներկայացուցիչների միջև: Մասնակցում էին աստվածաբանական ֆակուլտետի դեկան Ս. Շահին արքեպս. Ամենայնը, Գուգարաց թեմի առաջնորդ Ս. Մեսրոպ եպս. Չուլջյանը, Ս. Էջմիածնի ԲԳԶԿ-ի վարիչ-տնօրեն Ս. Վաղգին վրդ. Սիրիպիանյանը, Արարատյան թեմի Թորգոմ արք. Տոնիկյանը, փոխնախարար Արդա Թուփուկյանը, ծրագրի մեթոդական վարչության պետ Վիկտոր Մարտիրոսյանը և գլխավոր մասնա-

գետ Ա. Գյուլյուրդյանը: Զեմարակվեց քրիստոնեական կրոնի և Հայ եկեղեցու պատմության հանրակրթական դպրոցներում դասավանդելու հարցը: Եկեղեցականները ներկայացրեցին արդեն իսկ կազմված ուսումնական ծրագրերն ու դասագրքերը, տեղեկացվեց նաև, որ համարապետությունում կան կրոնի բարձրագույն դպրոցներ, որոնք վկայականներ են ստացել ԲԳԶԿ-ի կազմակերպած դարձաբացման ավարտելուց հետո: Որոշվեց մինչև հունվար անցկացնել եւս երեք հանդիպում և քննարկումների արդյունքում գալ վերջնական եզրակացություն:

«ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ» ՆԱԵՒ ՀԱՅՈՅ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Շուրջ մեկ տարի առաջ՝ 1997-ի հոկտեմբերին, ՀՀ Գաղտնագրության նախարար Վաղգին Սարգսյանի խնդրանքով Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գարեգին Առաջինի կողմից Հայոց բանական ծանալկեց հոգեւոր խորհրդական: Այդ դասասխանաճու աշխատանքը վստահվեց Մայր Աթոռի միաբան Ս. Գրանեն վրդ. Արախանյանին: Անցողի ժամանակամիջոցում Հայոց բանական խորհրդական Ս. Գրանենի սեղծծրվել է եկեղեցական տղամարդկության նախնա-

կան կառույց: Չինվորականության օրհանում փրստնական հարգաշնորհով ծավալված համար ուղղվել է գործառնաւ ուղարկել նաև մեր թերի համարները: Նոյեմբերի 9-ին Ս. Էջմիածնում կայացած Կանական խորհրդի նիստը, ընդառնալով հայր Վրաւենի և ԲԳԶԿ-ի վարիչ-տնօրեն Ս. Վաղգին վրդ. Սիրիպիանյանի դիմումին, որոշեց ավելացնել «Քրիստոնեայ Հայաստան» տղարանակը և յուրաքանչյուր համարի 400 օրհնակ անվճար հաւակցել Հայոց բանական:

ԱՆԴՐԱՆԿԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻ

«Բարձրյալ Աստուծո՞ւ վ մեծ հրեշտակապետներ՝ Գարբիել ու Միքայել, եւ երկնքի բոլոր զինվորություններ, որ միշտ Աստուծո առողի առջեւ եր. մեզ համար անդադար բարեխոսեցեր...» (Ժամանույր):

Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին նոյեմբերի 7-ին տոնում է «Սուրբ հրեշտակապետներ Գարբիելի ու Միքայելի եւ երկնային բոլոր զորքերի» տոնը:

Ս. Գրքի վկայության համաձայն՝ հրեշտակները զվարթում են, անթիվ-անհամար բազմություններ են. «Հազար-հազարավորներ... եւ բյուր-բյուրավորներ» (Գեներ. Է, 10): Թեեւ հրեշտակներն էլ արարչագործության բազմ ու պատկեր հանդիսացող մարդկանց մեծ բանակն են, բայց հակառակ վերջիններին՝ նրանք անմարմին են,

րակնոց: Հետեւաբար, ինչպես եւ նրանց անվանումն է հուշում՝ «հրեշտակ» (նշանակում է պատգամավոր), երկնային զվարթումները, Աստուծո ծառայողները լի-նելով հանդերձ, նաեւ Նրա անուղղակիորեն են մարդկանց մոտ եւ Նրա հրամանների գործադրողները ողջ տիեզերքում. «Առանց միջնորդի ու դաժնադրողի, անապով միշտ Ամենա-

ստեղծող Կեցուցիչ կամքի հրամաններին երանապարզեւ՝ անբաժանորեն միացած Աստուծո Քերտվեական առաքինության» (Մ. Գր. Նր. Եկեղեցի): Բացի այդ, նրանք միաժամանակ «աշխարհի այցուռ արմատավորված» սպասարկող ինքնուրույն են, «որոնք ուղարկվում են՝ ի սպասավորություն նրանց, որ ժառանգելու են փրկությունը» (Եբր., Ա, 14):

Մարդկանց մեծ հրեշտակները եւս օժտված են ազատ կամքով: Բայց որովհետեւ նրանց եղբայրությունն ու բարոյությունը ողջ տիեզերքի Արարչին ծառայելու եւ հպատակվելու մեջ է, ուստի լուսեղեն այդ եակները հոժարությամբ ու սիրով են ծառայում Բարձրյալ Աստուծո: Քանի որ հրեշտակները մարդկանց անդրաշնչի եղբայրներն են, այդ պատճառով հաճախ կոչվել են նաեւ Անդրանկա Եկեղեցի, որն անդադար փառաբանում է Տիրույթությունից Տերը, եւ ամբողջ երկիրը լի է Նրա փառքով» (Եսայի, 2, 3), եւ արամորդում կարեկցելով՝ Նրան աղերսում. «Քո ձեռքի

գործը, Տե՛ր, մի՛ անտեսիր, մի՛ մատնիր կորստյան»:

Աստվածորդու խոսքի համաձայն՝ հրեշտակներն անտես են, չեն բազմանում, չեն պակասում, հետեւաբար ո՛չ ծնվում են, ո՛չ մահանում: Հայտնի է, որ թեպետեւ սկզբում նրանց թիվը պակասեց, սակայն ոչ թե մահվամբ կամ ուրիշ պատու-հասով, այլ Արուսյակ հրեշտակապետի գլխավորությամբ հրեշտակաց մի մասի՝ Աստուծո եւս պատմության մեջ պատ-ճառում. «Տեսնում էի սատանային երկնքից ընկնելիս, ինչպես փայլակը» (Դուկ., Ժ, 18): Ապստամբ այդ հրեշտակները, հետագայում զրկվելով իրենց լուսեղեն կերպարանքից, վերածվում են սատանաների կամ դեմոնի սկսում են պայքարել Աստուծո դեմ՝ աղամորդիներին մոլորեցնելով:

Սուրբ հայրերի վկայությամբ՝ ըստ Ամենասուրբ Երրորդության հրեշտակների մատուցած փառաբանության եղանակի՝ նրանք բաժանվում են 9 դասի՝ Քերտվեներ, Սերտվեներ, Արո-ններ, Տերություններ, Չորություն-

ներ, Իշխանություններ, Դետու-րություններ, Հրեշտակապետներ, Զինվորություններ: Հրեշտակաց հետ, ինչպես նշեցինք, ինչպես են նաեւ Գարբիել ու Միքայել հրեշտակապետները: Գարբիելը՝ «Աստուծո այրը», Նրա անմիջա-կան պաշտոնյան է, որն իրագոր-պակասեց, սակայն ոչ թե մահվամբ կամ ուրիշ պատու-հասով, այլ Արուսյակ հրեշտակապետի գլխավորությամբ հրեշտակաց մի մասի՝ Աստուծո եւս պատմության մեջ պատ-ճառում. «Տեսնում էի սատանային երկնքից ընկնելիս, ինչպես փայլակը» (Դուկ., Ժ, 18): Ապստամբ այդ հրեշտակները, հետագայում զրկվելով իրենց լուսեղեն կերպարանքից, վերածվում են սատանաների կամ դեմոնի սկսում են պայքարել Աստուծո դեմ՝ աղամորդիներին մոլորեցնելով:

Սուրբ հայրերի վկայությամբ՝ ըստ Ամենասուրբ Երրորդության հրեշտակների մատուցած փառաբանության եղանակի՝ նրանք բաժանվում են 9 դասի՝ Քերտվեներ, Սերտվեներ, Արո-ններ, Տերություններ, Չորություն-

Արքայի ԿԱՐԴԵՏԱՆԻ
Գեորգյան հոգևոր ճեմարանի
Գ լսարանի սան

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՇԵՄՍԱՆ «ԿԻՐԱԿԼՈՐՅԱ ԶՈՒՅՅՆԵՐ» ՄԱՔՍԱՎՈՐԸ ԵՒ ՓԱՐԻՍԵՑԻՆ

Ալեքսանդրի գլխավոր առանձնատկություններից մեկը՝ իր տեսակի մեջ միակն է, այն կարճ պատմվածք-առակներն են, որ օգտագործում է Քրիստոս վարդապետելիս եւ ժողովրդի հետ հաղորդակցվելիս: Այնպես, ինչպես այն է, որ այդ առակներն ապիկ են գրեթե երկու հազար տարի առաջ, մեր բաղադրություններից եւ պատմություններից բացարձակապես տարբերվող իրավիճակում, բացարձակապես այլ լեզվով, սակայն դրանք մնում են օրվաճօրը եւ այսօր էլ միավոր են միևնույն նպատակին: Իսկ դա նշանակում է մեր արդի:

Ահա խորհրդ, հնացել ու մոռացվել են այն խորքերն ու գրքերը, որ ստեղծվել են ոչ վաղ անցյալում՝ երեկ: Նրանք արդեն ոչինչ չեն ասում մեզ, նրանք մեզան են իսկ այս պարզ, անպարտապահ պատմվածքներն ապրում են լիարժեք կյանքով: Մենք լսում ենք դրանք, եւ կարծես թե ինչ-որ բան է կատարվում մեզ հետ, կարծես ինչ-որ մեկը նայեց մեր կյանքի անձեռն-խորքը եւ ինչ-որ բան ասաց՝ մի-այն մեզ, միայն ինչ վերաբերու:

Մարսավորի եւ փարիսեցու առակում պատմվում է երկու մարդու մասին: Մարսավոր նշա-նակում է հարկահավաք, մասնա-գիտություն, որը ինչ նշխարներ շրջապատված էր համընդհանուր արհամարհանքով: Փարիսեցի՝ անվանումն է այն ժամանակվա հասարակական ու պետական դե-կավարող կուսակցություն:

Կուսի եւ չեթ իսկ կամենում իր աշ-քեր երկիրը բարձրացնել, այլ ծե-ծում էր կործանել եւ ասում. «Աստ-ված, մերի՛ր ինձ՝ մեղավորի»:

Ասում են՝ ձեզ՝ ավարտում է Քրիս-տոս այս առակը. «... սա ինչպիսի իր տալի՜ր արարարացած, ոչ թե մյուսը, որովհետեւ, ով որ բարձրացնում է իր անձը, կստանա ավարտվել, եւ ով որ խոնարհեցնում է իր անձը, կարճ-րացվի» (Լուկաս, ԺԶ, 9-14):

Ընդամենը մի քանի տող Ալե-քսանդրի, իսկ ասված է ինչ-որ հավիտենական բան, այնպիսի բան, որ ճշմարտապես վերա-բերում է բոլոր ժամանակներից եւ իրավիճակներից:

Մակայն դառնա՞մք միայն մեր ժամանակին, դիտելով ինքնուր-մեզ: Եթե ինչ-որ բան դրված է մեր պետականության, հասարակու-թյան եւ վերջապես մեր անձնա-կան կյանքի հիմքում, ապա դա հենց այս դադար չունեցող ինք-նագիտաբանությունն է, ինքնահա-տապում կամ պելի հիմ, բայց եւ կախվածական լեզվով ասած՝ հպարտությունը: Ունենալով եղբ-մեր ժամանակաշրջանի գարեկե-րակին: Մի՞թե մենք չենք ցնցվելու՝ տեսնելով այդ հրեշտակ ինքնա-գովազդը, պարծենկոտությունը, անամոք ինքնագովությունը, որոնք այնպես են բնավորվել մեր կյանքում, որ մենք այն գրեթե չենք նկատում:

Մենք մեր կյանքը, մեր հասարակու-թյան կյանքը եւ նրա կառուցված-քային ինքնուրույն ու զույ պետք է որ ընդունենք, որ դա ինչպե՛ս է: Այն աշխարհը, որտեղ մենք ապ-րում ենք, այնպես է ներթափանց-ված շշմեցուցիչ եւ թիրտ սնափա-ռությամբ, որ արդեն այլեւս դա չենք նկատում, այն դարձել է մեր բնությունը: Ամենից անսովորն այն է, որ փարիսեցիությունը դիտվում է որպես առաքինություն:

Ժամանակն է արասելի դրա-ցի, ինչից Ալեքսանդրի խոսքերը. «Ով որ բարձրացնում է իր անձը, կխոնարհվի»:

Փարիսեցիական հպարտություն-ը միայն խոսք է: Գա վաղ թե ոչ առեւտրական շրջվում է դեպի նրանք, ովքեր համաձայն չեն ըն-դունելու իր մեծությունը, իր կա-տարելությունը: Նա վերածվում է հետապնդողների ու հալածանք-ների: Նա ստանում է դեպի մահ: Քրիստոսի առակը դաշույնի մեջ խրվում է ժամանակակից աշ-խարհի ամենից ասինկեցուցիչ ուռուցքի մեջ՝ փարիսեցիական հպարտության ուռուցքի մեջ: Քանզի, որքան այդ ուռուցքը մե-ծանա, աշխարհում կազավորեն ատելությունը, վախը, արդյունք: Եւ դա այժմ այդպես է: Միայն վերա-դառնալով այն մտազգիւմ, արհա-մանքով, ղեկ են վարում ուժի՛կ խոնարհությունը՝ կարելի է մարքել աշխարհը: Քանզի խոնարհություն-ն ուրիշին ընդունելն է, ուրիշին հարգելն է եւ կարողությունն է արարաբար ընդունելու, որ մենք անկատար ենք, զրգալու եւ դա-նով կանգնելու նորոգության ճա-նապարհին: Մնացա՞նք փարիսե-ցի, սոցիալ եւ փարիսեցիական խավ-քից դեպի լույս եւ մարդկային ճշ-մարտ հարաբերություններ, դե-պի ճշմարտություն, խոնարհու-թյուն եւ դեպի սեր: Ահա Քրիստո-սի առակի կանչը:

Ռուսերենից թարգմանեց
Ալեկ ԷԼՏՍՅԱՆԸ
(դպագովում է մասնակի
կրթություններով)

ԵՐԿՆԱՅԻՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱ ԶԻՆՎՈՐԻՆ

Թե՛ Սուրբ Գրքում, թե՛ մեր դաս-մանքի մեջ բազում վկայություն-ներ կան, որովհետեւ հավաստում են երկ-նային օգնությունը, որն ուղեկցում է արդար դարձող մարդուն, մա-նավաճող եր եւս աներկա հավա-սով դիմում է Բարձրյալին եւ ընդու-նում Նրա հավասարիւմ ծառաների եւ լուսեղենների օրհնությունը: Նախկինում, երբ բոլոր աշխարհա-կանների մեջ զինվորականներն էլ սերտորեն կապված էին եկեղեցու, հաճախ էին իսկական կրեցները դասախոս, որոնցով փրկություն առնելից անմիջապես օգնություն վայե-լում էր ասակածային օգնականու-թյունը եւ երկնային գործությունների կենդանի միջամտությունը երկրա-յին լուսեղենների դասում:

Քրիստոս ժողովուրդների դաս-մությունը լի է այդպիսի օրհնակ-ներով: Հայոց աշխարհում Քրիստո-սի գործությունը մեծապես հրաշքերով փառավորվեց դեռեւս մեր ազգի փրկանքամասն աշխարհին: Աս-կվածային օգնականությունը Ս. Գրիգոր Լուսավորչի եւ Ս. Տրդա-նազավորի մեծապես ուղեկցիկն էր նրանց դեմ հոխորացող քրեական-ների հաճախվածների ժամանակ: Ա. Կոստանդինոս կայսրը Ս. Խա-չի գործությամբ հաղթեց քրիստո-նությունը թեմալիսից: Նորահա-չակ փրկանքական երկրների դեմ աշխարհը թեմալիսից հենց սկզ-բից հանդիմեցնել երկնային գոր-ծությամբ՝ համոզվելով, որ իրենց առ-ջեւ ոչ թե սովորական մարդկային բանվոր է, այլ իսկական ասակ-վածային լուսեղենություն:

Քրիստոս զորիքի Ս. Եկեղեցու միությունը խորհրդանշական իրա-դարձություններից է Չիքալի-նականամարտը, երբ հայոց եւ հու-նաց զորքերը միասնաբար մար-նչելով՝ հայոց նահապետ Ս. Ներսե-սի օրհնությամբ հաղթեցին լուսեղեն Ծաղուրի մեծապատի-վանքին: Դակասամարտի ողջ ըն-

բացում սուրբ հայրադեղ, Ս. Մովսես մարգարեի մեծ լուսնա-գագաթին ծեղերը վեր բարձրաց-րած, միմյալ թեմալիսի դարձնելով անդադար աղոթքում էր՝ իր կեղա-րով մարմնավորելով փրկանքա-աշխարհի ասակվածային գորու-թյամբ լուսեղեններն սերունդակն խոստումը. «Չե՞ք հե՛ս են միմյալ աշ-խարհի վերջը»:

Ամեն մի հայրերի գիտե, որ այս լուսեղենությունը կենդանի մարմ-նացումն է իր ժողովրդի ողջ դաս-մությունը, գիտե, թե այս լուսեղեն-ությունը ինչ փառախեղ օրհնակներ են իրականացվում, երբ ասում ենք Ավարայր կամ Մարտարալուս...

Այսօր էլ, մեր հավաքի չափով, մեզ հե՛ս են երկնային օգնականու-թյունը, որով Ասակված երկնային հավասարակա ճշմարտությունների ու համոզմունքների մեջ մեր ժողո-վրդի գիտեցությունն ուղղվում է դե-մոնի հոգեւոր կյանքի բարձրմը:

Չե՞ք բա՛շ հայսին 1992 թ. Շու-բիկ լուսնական ազատագրումը: Արցախի հրամանատարությունն ու ողջ տղայակույր կոլիզի երե՛մ ժամ առաջ ստացան առաջնորդ արա-զան հոր օրհնությունը եւ, լցված առ Ասակված հավասով, գորեցին անաշխիկ անդրանցներն ու լեռները: Բոլոր հայ զինվորներն իրենց հա-մազգային թեմալիսի կրում էին Ս. Խաչի ճաճը, լույսի խաչը՝ բոլոր գրահամեմեքներին իրենց հա-մազգային լուսնական լույսը: Աս-կվածային գործությունն ակնհայտ-րեն մե՛զ հե՛ս էր: Սակավաճիվ գորքը նվազագույն գոհեղում մեծ հայրա-նակ սարավ: Շուբիկ անդրանակա-յեի հայրաբանակը դարձավ հայոց ռազմական լուսնական լույսը: Աս-կվածային լույսը մեկը, ցույց սկիզբ հա-յրողների արդյունքն ու հավաք-ող աշխարհին վկայելով Քրիստո-սի փառքն ու գործությունը:

Պարզե՛ք հայ Մարտարալուս
«ԵՐԿՆԱՅԻՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ» գրից

ՊԵՏՐՈՍ ԲԵՐԴՈՒՄՅԱՆ

Պետրոս արքեպիսկոպոս Բերդումյանը (Աղամալյան կամ Նախիջևանցի) եղել է ակամավոր ասվածաբան եկեղեցական գործիչ, թողել է մասնագրական հարուստ ժառանգություն:

Պետրոս Բերդումյանի կյանքի եւ գործունեության մասին մեզ անբողբալական գործ չի հասել: Նրա մասին տեղեկություններ ենք ստանում միայն իր ձեռագիր եւ տղագիր մատյանների հիշատակարաններից, ինչպես նաեւ մի շարք բանաստեղծություններից: Ծնվել է 1720-ական թվականներին՝ Նախիջևանում: Մինչեւ 20 տարեկան արդեն է ծննդավայրում, աշակերտել է հորը՝ մանկավարժ Բերդում Աղամալյանին:

Նա հորից սովորել է լատիներեն եւ հայերեն բարբառները՝ ըստ Մ. Թադիսիանի ուսումնասիրության: Բերդումյանը ցավով է հիշում, թե ինչպես լատինական արձագանքների ժամանակ Թադիսը Ղուկի խանի հրոսակները բանդում, ավերում են իր ծննդավայրը, գերեզմարում ամբողջ բնակիչներին: 20-ամյա Պետրոսը բազմաթիվ զարթոնքների հետ լիվում է հայրենի բնակավայրը՝ Նախիջևանը՝ բնակություն

հաստատելու Կ. Պոլսում: Այնտեղ, ամենայն հավանականությամբ, աշակերտել է Պաղեսասար դոկտորին, ինչպես գրում է Մ. արք. Օրմանյանը:

20-ամյա Պետրոսի՝ կուսանդոնությունը գործունեության մասին աղբյուրներ չունեն, միայն հեղինակի վկայությունից գիտենք, որ նա դեռ հոգեւորական չէր:

Մեզ հավանական է թվում, որ Պ. Բերդումյանն աբեղա է ձեռնադրվել 40-ական թվականների վերջին՝ 3. Նալյան մեծամունդի տարեթվի (1741-1764) գահակալության տարիներին: Հոգեւորական դառնալուց հետո Պետրոս վարդապետն ուղարկվում է Ղրիմ՝ Ս. Օգոստինյանի՝ որդես վանահայր եւ առաջնորդ:

Ղրիմից Բերդումյանը տեղափոխվում է Եջմիածին: Մ. Թադիսիանի հաղորդած տեղեկությունների համաձայն՝ Պետրոսն աշակերտել է Միմաս Աստուծոյանին՝ վարդապետին եւ աղա Հակոբ Շամախեցի կաթողիկոսի կողմից ձեռնադրվել եպիսկոպոս, աղա կարելի է եզրակացնել, որ նա Եջմիածին է եկել 50-ական թվականների երկրորդ կեսին:

Պետրոս եպիսկոպոս Բեր-

դումյանն Եջմիածնում մնում է մինչեւ 1772 թվականը: Նույն տարում Սիմեոն Երեւանցու կողմից նշանակվում է Եջմիածնի նվիրակ՝ Եվդոկիա (Թոմաս) ֆաղափում: Այստեղ Պետրոսն անց է կացնում բավականին ծանր եւ փորձություններով հարուստ մի օրջան, որի մասին բավական հանգամանորեն խոսվում է Սիմեոն Երեւանցու «Յիշատակարանում»: Եվդոկիայում անցկացրած տարիների մասին մանրամասն տեղեկություններ մենք չունենք, միայն հայտնի է, որ այստեղ է Պետրոս Բերդումյանը շարունակել իր գրական գործունեությունը եւ ավարտել «Մեկնութիւն Յակոբայ» երկը՝ 1776 թվականին:

Նույն թվականին լրանում է նվիրակության ժամկետը, եւ Պետրոսը հոկտեմբերի 18-ին հեռանում է Եվդոկիայից: Դեկտեմբերին նա հասնում է Կարին, իսկ 1777-ի հունվարի 7-ին արժեք Եջմիածնում է:

1776 թվականին մահանում է Պետրոս վարդապետի եղբայրը եւ իր ունեցվածքը կտակում Բերդումյանին: Կտակի ստացում համար Բերդումյանը, Սիմեոն կաթողիկոսի թույլատրությամբ, 1778 թ. մեկնում է

Կոստանդնուպոլիս: Զաւարիա տաճարի կողմից նշանակվում է Եվդոկիայի առաջնորդ:

1780 թվականին վախճանվում է Սիմեոն Երեւանցին, եւ նրա հաջորդ է ընտրվում Ղուկաս Կարնեցին, որը եւ 1781 թ. օգոստոսին մի նամակով եւ երկուսում Բերդումյանին: Եթե չիմանա համաձայնվում է եւ մեկ տարի անց՝ 1782 թ. նոյեմբերի 3-ին, վերադառնում է Եջմիածին:

1783 թ. ապրիլի 4-ին համաձայն կոնդակի՝ Պետրոս եպիսկոպոս Բերդումյանը նշանակվում է Կարինի առաջնորդ:

Պետրոս Բերդումյանի կյանքի վերջին տարիների մասին հստակ տեղեկություններ բացակայում են: Վերջին ակնարկը նրա մասին վերաբերում է 1785 թ. հունիսի 3-ին, երբ Ղուկաս կաթողիկոսի նամակներից մեկում նա դեռեւս հիշվում է որդես Կարն առաջնորդ:

Մինչեւ վերջերս հայտնի չէր նաեւ նրա մահվան թվականը: Մակայն Գեորգ սարկավազ Օսպալիյանը (այժմ՝ Սիբայել Ս. վրդ.) Բերդումյանին նվիրված ճեմարանական ավարտագրը (Պետրոս Բերդումյանի կյանքը, գործը եւ «Մեկնութիւն Յոբայ» աշխատությունը) գրելու

ընթացքում ուսումնասիրելով մատենային Մատենադարանի կաթողիկոսական դիվանի նյութերը, հայտնաբերեց Պետրոս եպիսկոպոս Բերդումյանի սաղաթագրի դատմանը, որով եւ լուրջեց, որ նա մահացել է Եջմիածնում 1787 թ. եւ թաղվել միաբանական գերեզմանատանը: Տաղանաբարը նա գտավ միաբանական հին գերեզմանոցի հարավային կողմում: Այն կրում է հետևյալ չափածո կաճանագրությունը.

«Քաջաբախիսկ սոյն դամբարան Ուրի յինեան զայր տառապան 2 Պետրոս յազգե Աղամալեան 2 եպիսկոպոս յոյժ գիտական, Որոյ ֆաղափ Նախիջեան եւ սուրբ գահիսկ լեալ միաբան, Այժմ այս կենացս առեալ վախճան հեղեղի կեանս անանցական ի ՈՒԼԱ»:

Պետրոս արքեպիսկոպոս Բերդումյանը թողել է գրական նվաճումներ ժառանգությունը: Միայն Երեւանի Մետրոք Մատենոցի անվան Մատենադարանում ավելի քան 160 ձեռագիր լուսանկարներ է մեծավասակ մատենագրի մոտ 20 անուն գործ: Օժտված լինելով բնասուր ծիրով՝ նա գրել է բազմաժանր եւ բազմաթիվ երկեր:

Սրբաբան Սրբ. ԳԱՐՈՒՄՅԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԲԵՐԴՈՒՄՅԱՆ «Աղբիւր բացեալ»

ԵՐԿՆՔԻ ԱՐԲԱՅՈՒԹՅԱՆ ՄԵԾՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Միանշանի խորհրդանշան՝ մեր Տիր Հիսուս Բրիստոս, մինչև իսկ մեր իմաստը առաջ էր փրկության համար՝ մեր միանշանը անասանի սիրուց դուրս: Տեսնելով, որ մարդկանց սիրտն անբողբալական, կյանքի առեւտույթ բարիքներով գրավված, պես-պես չեղանկերով, հնարաններով եւ օրհնականերով է հանդես գալիս, որպեսզի քերես կարողանա մեզ հանդիմ երկնային ձյունաբեր ու անանց բարիքներին հավանություն տալու եւ այդու մեր սրտերը դեպի Իրեն գրավվել: Զանգիր իմաստուններին է հասնել մի որեւէ բան գովաբանելիս առաջնորդվել պես-պես փաստերով՝ ներհանի միտքը համոզելու: Աղբ՝ մեր իմաստական ու մեր հոգեւոր մանկության դաստիարակը, կամենալով մեզ արդարություն ու Ավետարանը ցանկացողներ դարձնել, (մեզ պատմում է) զանազան առակներ եւ համեմատություններ է անում, որոնցով՝ իրեն (թե) արթննալով, մեր մանկական միտքը գրավելով՝ ի խնդիր եւ ի գոյս երկնային ու ազնիվ անասական զանգերին՝ ստում է. «Երկնքի արդարությունը նման է արտի մեջ բազմված զանգի» (Մատթ., ԺԳ, 44):

ՄԵԿՆՈՒԹՅՈՒՆ

(Մարդկային) արարածների ոչ մի ցանկություն այնքան

աստիճանի չի տեսնում, որքան արժանապատիվություն, որովհետեւ յուրաքանչյուր ու արարածին է լույս (հմմտ. Ժողովող, Ժ, 20): Ուրի համար Տերը՝ մեր սրտերի ճեմարան փորձառու, մեր սրտերը դեղի արդարության սիրուն ձգտելու համար (այն) մեծանշանում է արտի մեջ բազմված զանգի: Թե ինչպիսի խնդրություն է դասում մարդու սրտին, երբ իմաստուն է, որ ի՞նչ ու արարած զանգ կա, եւ թե ինչպիսի սիրով ու փութով, թե՛ն առձեռն բավական ունեցվածք չունեցվալով՝ վաճառում է իր ողջ ունեցվածքը եւ ջանում այդ արտը ձեռք բերել: Հայտնի է ամենին, այսպես կանես նաեւ դու, եթե իմանաս, թե որ ազարկուն է թափված երկնքի արդարության զանգը: Ուրեմն Եսայի իմանալ, թե որտեղ է:

Այլաբանորեն ազարկուն սուրբ Ավետարան է, իսկ նրա միջի զանգը՝ Իրեն Բրիստոս: Ով որ կանենա այս զանգը ստանալ, զարթոնալ է «զանգ» Ավետարանը:

Նախ՝ ուսմամբ, եւ այն ժամանակի կիսական, որ Բրիստոսի արդուն է նրա միջի անասական զանգը, որով մարդիկ աստանալի ձեռքից «զանգեցին»: (Իմացե՛ք), որ աղապարհաւոր արժապետներն ու նույնեղնով չէ, որ փրկվեցին ձեռք հայրենավարդ ունայն ընթացից, այլ թանկագին արյամբ Բրիստոսի, որ ան-

բիծ եւ անարտ է, ինչպես մի գառ (Ա Պետր., Ա, 18-19): Ինչպես նաեւ՝ «Որովհետեւ եւ գեցիր մեզ Աստծո համար, Բռարյունով» (Հայտ., Ե, 9):

Երկրորդ՝ ուսմամբ կատարելով, այս է ազարկուն՝ Ավետարանի իսկական գինը, որով ամբողջովին ստանում է ասվածային զանգը: Նա իր արածի մեջ կլինի երանելի» (Հայ., Ա, 25): Ով դասում է Իմ զանգի-րանները, Ես եւ Իմ Հայրը նրա մոտ կգտնեմ եւ նրա մոտ կօրհանենք» (հմմտ. Հովհ., ԺԳ, 23): Սեա թափված զանգը, որում իմաստության ու գիտության բոլոր զանգերը ծածկված են: Տես, թե որքան կարեւոր է Ավետարանն ուսանելը: Վա՛յ նրան, ովքեր նույնիսկ «Հայր մեր» ամբողջովին չգիտեն: Սեա այս ազարկուն գինը զանգը՝ մեր արտի ինչ ու ունի, վաճառի: «Գնա՛, վաճառի՛ր ունեցվածքն ու տո՛ւր աղբաւներին եւ երկնքում զանգեր կուրհանես ու դու արի՛ Իմ երեսից» (Մատթ., ԺԺ, 21): Մարդու ունեցվածքն իրականում իր անձնական կամքն է: Զո կամեցի հրաժարվի՛ր եւ գնա՛ Բրիստոսի երեսից:

Խորհրդավորապես ազարկուն Եկեղեցին է, իսկ նրա միջի զանգը՝ ասվածային Ավետարանը: Մեզ հասած Տիրոջ իմաստությունը, համեմար, ասվածապատկերները, ահա դրանք են արդարության զանգե-

րը» (Եսայի, ԺԳ, 6), այսինքն՝ Ավետարանի: «Երանի այն մարդուն, որ իմաստություն կգտնի» (Առաք. Գ, 13), այսինքն՝ Ավետարանը: Ով գտնում է այն, նաեւ զանգ է գտնում: Այս ազարկուն գինն համար զանգանքվում է, որ մարդ հրաժարվի ամբարշտությունից եւ աշխարհիկ ցանկություններից ու հավատով գա Բրիստոսի ողորդապետ Եկեղեցի՝ ասվածապատկերաբար արդարություն համար: Եւ այն ժամանակ կգտնի ավետարանական զանգը, որը թափված է Եկեղեցում, որը կուրացած հրեաներն ու անհավատները չեն կարող գտնել, մինչեւ չհավատան, ինչպես Ղողոթ (առաքյալն է ասում):

Բարոյականաբար՝ ազարկուն առաքինի սիրտն է, որում թափված է արդարության զանգը: «Աստծո արդարությունը ձեռք մեջ է» (Ղուկ., ԺԵ, 21): Ով որ կամենա այնտեղից ազարկուն ունեցնել, որի մեջ ասվածային զանգը լինի, զարթոնալ է վաճառելով սրտի սեղանը, որով հոգին զսկսվելով կմաքրվի կյանքի մոտից եւ, ինչպես մաքուր հայելի, կողաճառանա, եւ որում կերեւա արդարության զանգը՝ Ասված: «Երանի՛ք նրանց, ովքեր սրտով մաքուր են, որովհետեւ նրանք Աստծուն զիսկ տեսնեն» (Մատթ., Ե, 8):

Մարդու՝ ազարկուն Բրիստոսի «արդարություն» է, որում արդարության զանգն է: Եթե մե-

կը կամենում է գտնել այն, զարթոնալ է գտնել Բրիստոսի աղբաւն, որը կյանքի բոլոր ցանկություններից հրաժարվել ու երկային ընթերցել «մերկանալն» է, սրտով երկրավոր բաներից թափուր լինելը: «Երանի՛ք հոգով աղբաւներին, որովհետեւ նրանցն է երկնքի արդարությունը» (Ղուկ., Ե, 3): Երկրավոր բաներից թափուր սիրտը երկնքում զանգեր ունի, եւ որտեղ Բրիստոսն է՝ իր զանգը, այնտեղ է իր սիրտը կլինի: Այդ-դուսին նաեւ թափուր եղած ժամանակ աղբաւ (դիմի՛ լինի՝ փնտրելով միայն Աստծուն, եւ ոչ այլ բան:

«Ինձ համար ի՞նչ կա երկնքում, կամ երկնքից բացի ի՞նչ փնտրեմ երկրի վրա, սիրտ ու մարմինս մաքուրեցնեմ, իմ սրտի Աստծով, հավիշյան ինձ բաժին ընձված Աստծով» (Մովս., ՀԲ, 25-26): Այս զանգը խախտելով վեց գերեզմանի ազարկուն, աղա հեղվեց Արարչային դասում եւ հիմա երկնքի ազարկուն է, վարագուրի ներսում՝ Աստծո աջ կողմում: Ահա ասացի՛ երեւ, ով որ կամենա այն գտնել, թող վաճառի աշխարհի հոգեւոր եւ ուխտելով՝ դիմի դեղի սուրբ ֆաղափը՝ Երուսաղեմ եւ Սուրբ Եջմիածին, որ կարելի է մտնել Երկնային ազարկուն նկատմամբ ճաճած սիրով եւ հավատով:

Գրաբարից փոխադրեց Ներսես դպիր ՔԱՐԱՅՅԱՆԸ

